

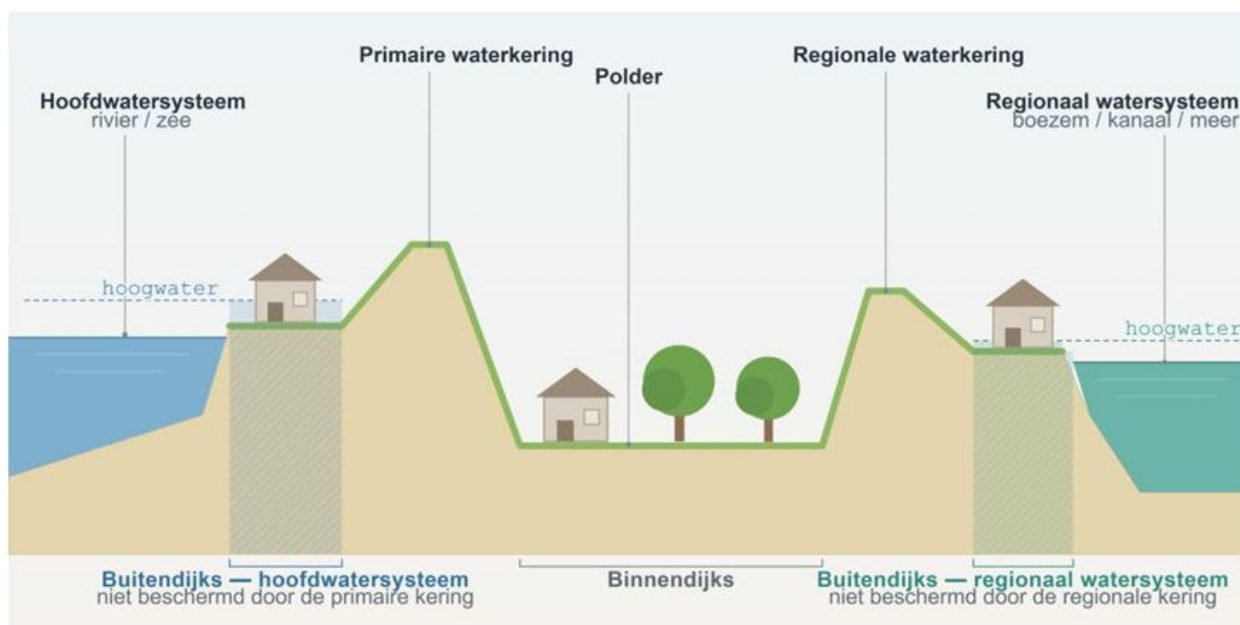
PAPER
BUITENDIJKS GEBIED

Verzekerbbaarheid van schade door overstroming

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Wat laat het onderzoek zien?	4
3	Belangrijkste conclusies uit het onderzoek	5
3.1	Hoofdwatersysteem: overzichtelijke overstromingsrisico's	5
3.2	Regionaal watersysteem: zeer beperkt schadepotentieel	6
3.3	Invloed klimaatverandering	6
4	Hoe kunnen verzekeraars het onderzoek interpreteren?	8
4.1	Toepassing van de webservice	8
4.1.1	Acceptatie	8
4.1.2	Polisvoorwaarden	8
4.1.3	Schadebehandeling	9
4.1.4	Risicomodellering en portefeuilleanalyse	9
5	Aanbevelingen voor verzekeraars van onderzoekers	10
6	Conclusie	11

Figuur 1: Dwarsdoorsnede buitendijks gebied langs hoofdwatersysteem en regionaal watersysteem.
(Bron: HKV)

1 Inleiding

Overstromingsrisico's staan steeds nadrukkelijker op de maatschappelijke en politieke agenda. Klimaatverandering leidt tot hogere rivierafvoeren, extremere neerslag, droogte en grotere druk op het Nederlandse waterveiligheidssysteem. Tegelijkertijd worden nieuwe woningen gebouwd in gebieden die niet door waterkeringen worden beschermd. Sommige buitendijkse gebieden hebben een zeer kleine kans om te overstromen door hun hoge ligging. Daarmee neemt ook de behoefte toe aan duidelijkheid over welke locaties buitendijks liggen en hoe verzekeraars hiermee zouden kunnen omgaan.

Na de Watersnoodramp in 1953 zijn decennialang alle vormen van wateroverlast uitgesloten geweest in de meeste verzekeringsdekkingen voor gebouwen en inboedel of inventaris. Na de extreme regen in 1998 is de neerslagclausule ingevoerd op advies van het Verbond. In 2018 heeft het Verbond de verzekerbareheid van niet-primaire waterkeringen onderzocht en de meeste verzekeraars hebben de dekking van schade door falen van niet-primaire waterkeringen daarna uitgebreid. De verzekerbareheid van buitendijkse gebieden is in 2018 niet onderzocht. De meeste verzekeraars sluiten buitendijkse gebieden uit. Onderstaand staat een overzicht van het buitendijkse gebied.

In opdracht van het platform Klimaat van het Verbond van Verzekeraars heeft HKV Lijn in Water een landelijke kaart ontwikkeld met buitendijkse gebieden in Nederland, inclusief een webservice waarmee per locatie inzicht ontstaat in de buitendijkse status en de bijbehorende waterdieptes bij verschillende herhalingstijden. Het effect van klimaatverandering is in het rapport meegenomen. Het onderzoek brengt voor het eerst op landelijke schaal op consistente wijze in beeld welke gebieden buitendijks liggen vanuit zowel het hoofdwatersysteem als het regionaal watersysteem. Het onderzoek is een vervolg op het onderzoek van Haskoning uit 2024. Een belangrijke conclusie in dat onderzoek was dat de definitie van buitendijks niet helder is. De landelijke kaart die HKV Lijn in Water heeft ontwikkeld biedt meer duidelijkheid.

Dit paper beschrijft hoe verzekeraars het onderzoek en de uitkomsten daarvan kunnen interpreteren. Daarnaast volgt een beschrijving van de conclusies en aanbevelingen die de onderzoekers geven. Daarnaast biedt het concrete handvatten hoe de ontwikkelde webservice praktisch kan worden toegepast binnen acceptatie- en schadeprocessen. De inzichten kunnen ook gebruikt worden door verzekeraars om de uitsluiting van (sommige) buitendijkse gebieden te heroverwegen.

2 Wat laat het onderzoek zien?

HKV heeft een landelijke classificatie opgesteld van buitendijkse gebieden op basis van bestaande wettelijke waterveiligheidskaders, landelijke databronnen en overstromingsscenario's. Het onderzoek onderscheidt twee typen buitendijkse gebieden:

- buitendijks gebied vanuit het hoofdwatersysteem;
- buitendijks gebied vanuit het regionaal watersysteem.

Het onderzoek hanteert daarbij de volgende definitie:

“Buitendijks gebied is het gebied dat ligt tussen een primaire of regionale waterkering en een watergang waartegen deze waterkering het achterland beschermt.”

Het onderzoek maakt expliciet onderscheid tussen “buitendijks” en “onbeschermd”. De term “onbeschermd” werd onder andere gebruikt in het onderzoek van Haskoning. Niet elk onbeschermd gebied is buitendijks. Onbeschermd gebieden zonder waterkering, zoals delen van het Limburgse heuvelland, vallen buiten de scope van deze kaart. Deze keuze sluit aan bij de huidige praktijk waarbij buitendijkse gebieden veelal zijn uitgesloten van dekking, terwijl schade door extreme neerslag of het overlopen van regionale watergangen juist wél onder standaarddekkingen valt.

De onderzoekers hebben gebruikgemaakt van bestaande landelijke bronnen, waaronder:

- Landelijk Informatiesysteem Water en Overstromingen (LIWO);
- Informatiemodel Water (IMWA)-peilgebieden;
- Beleidslijn grote rivieren;
- Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG).

Daarnaast zijn handmatige correcties uitgevoerd waar een volledig geautomatiseerde aanpak onvoldoende nauwkeurig bleek. Vooral in het regionale watersysteem was maatwerk noodzakelijk vanwege de complexiteit van het Nederlandse watersysteem.

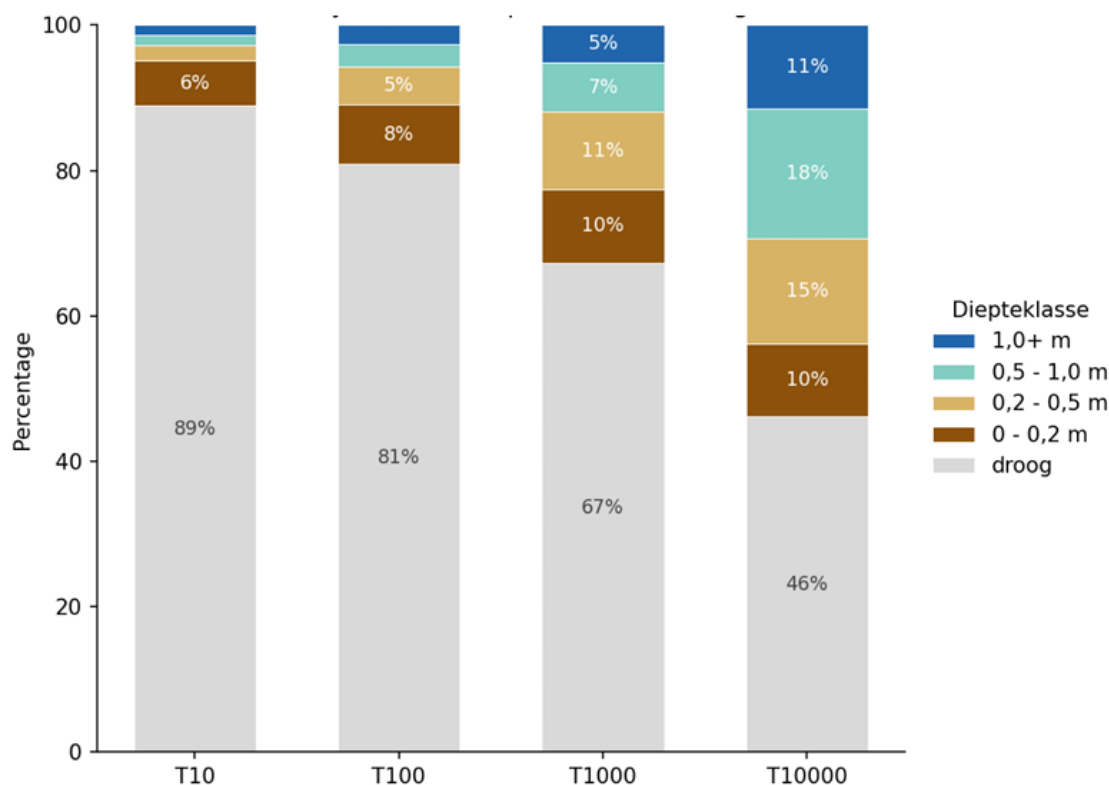
3 Belangrijkste conclusies uit het onderzoek

3.1 Hoofdwatersysteem: overzichtelijke overstromingsrisico's

Voor het hoofdwatersysteem¹ zijn circa 125.000 verblijfsobjecten als buitendijks aangemerkt. Het gaat hierbij vooral om woonfuncties, maar ook om industrie, kantoren, logies en winkels. Bij het berekenen van de waterdieptes is er geen rekening gehouden met adaptatiemaatregelen, zoals zandzakken of verhoogde drempels. Dergelijke maatregelen kunnen schade voorkomen of beperken tot 0,5 meter waterdiepte bij bijvoorbeeld het plaatsen van waterschotten.

Het onderzoek laat zien dat er grote verschillen zijn tussen de buitendijkse locaties met betrekking tot overstromingsrisico. Bij een herhalingstijd van 10 jaar blijft ongeveer 89% van de verblijfsobjecten droog. Bij een herhalingstijd van 100 jaar is dit ongeveer 81%. Een vijfde heeft dan natte voeten. Voor ongeveer 8% is de waterdiepte dan maximaal 0,2 meter. Voor de overige 11% van de verblijfsobjecten geldt een waterdiepte van meer dan een 0,2 meter. Bij extremere gebeurtenissen met een herhalingstijd van 1.000 jaar heeft 67% van de gebouwen geen wateroverlast. Bij 10% van de gebouwen is de waterdiepte in dat geval 0-0,2 meter.

Voor het hoofdwatersysteem zien de onderzoekers het volgende. Bij een herhalingstijd van 100 jaar heeft een vijfde wateroverlast. Bij een herhalingstijd van 1.000 jaar heeft een derde wateroverlast in het pand. Een substantieel deel daarvan heeft dan relatief beperkte waterdieptes van 0-0,2 meter. Schade zou met klimaatadaptief bouwen (drempels) of met noodmaatregelen (waterschotten, zandzakken) beperkt of voorkomen kunnen worden.

Fiiguur 2: Procentuele verdeling over diepteklassen per herhalingstijd voor buitendijkse verblijfsobjecten vanuit het hoofdwatersysteem. (Bron: HKV)

¹ Het hoofdwatersysteem behelst gebieden zoals uiterwaarden langs rivieren, havengebieden en buitendijkse stukken aan kust en langs de grote meren.

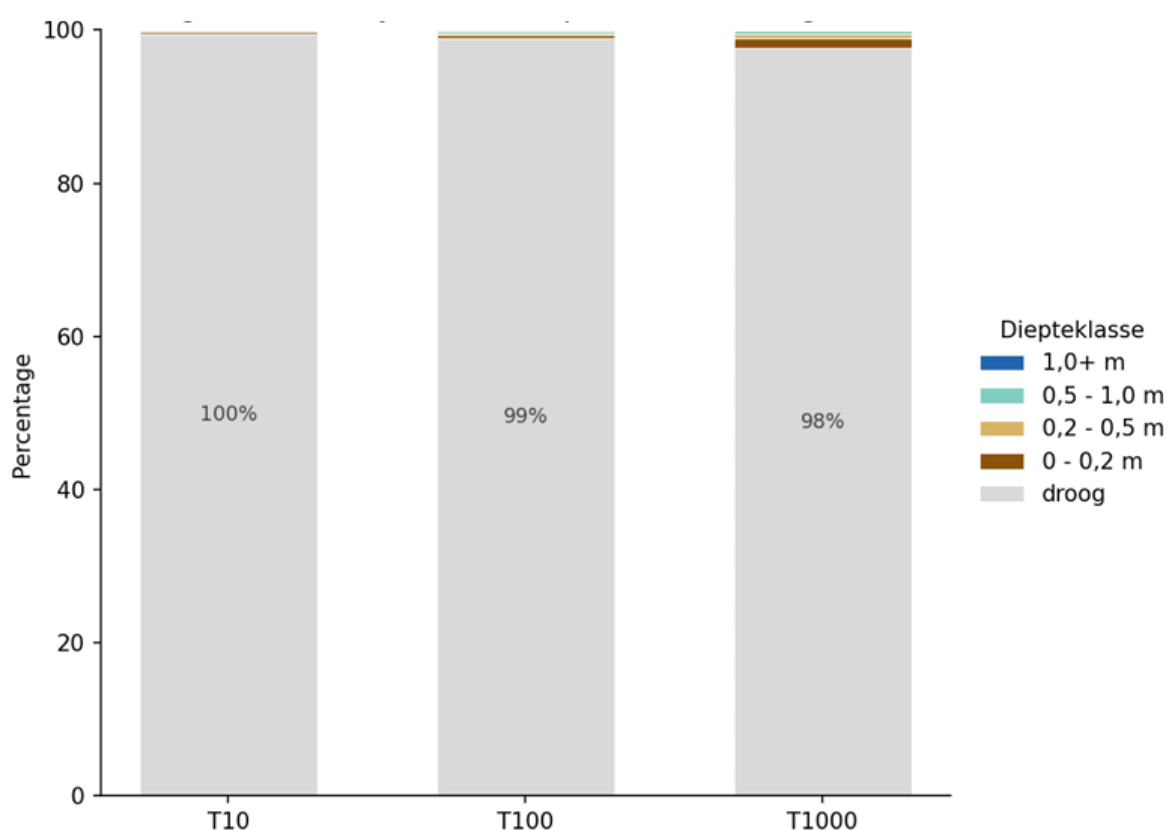
3.2 Regionaal watersysteem: zeer beperkt schadepotentieel

Het beeld voor het regionaal watersysteem² is anders. Hoewel circa 150.000 verblijfsobjecten als buitendijks vanuit het regionaal watersysteem zijn geclassificeerd, blijken de daadwerkelijke waterdieptes zeer beperkt. In vrijwel alle scenario's blijft de waterdiepte beneden 0,2 meter. Zelfs bij een herhalingstijd van 1.000 jaar bedraagt het aandeel objecten met wateroverlast met een waterdiepte van 0-0,2 meter slechts ongeveer 2% landelijk.

De onderzoekers trekken daarbij de conclusie dat:

- regionale buitendijkse overstromingen in de meeste gevallen leiden tot beperkte gebouwschade;
- het water veelal niet boven de drempelhoogte van gebouwen uitkomt;
- de risico's bij een regionaal watersysteem beduidend kleiner zijn dan bij het hoofdwatersysteem.

In hoofdstuk 6 van het rapport wordt daarom nadrukkelijk de vraag gesteld of uitsluiting van regionaal buitendijks gebied nog logisch en proportioneel is.

Figuur 3: Procentuele verdeling over diepteklassen per herhalingstijd voor buitendijkse verblijfsobjecten vanuit het regionaal watersysteem. (Bron: HKV)

3.3 Invloed klimaatverandering

De onderstaande effecten van klimaatverandering op de waterstand spelen vooral op de lange termijn een rol. In de komende decennia blijft de verandering van de buitendijkse waterstanden naar verwachting beperkt. In de tweede helft van deze eeuw en daarna kan de waterstand met meerdere decimeters tot een meter stijgen, afhankelijk van het klimaatscenario.

² Het regionaal watersysteem betreft stroken tussen een regionale kering en het regionale watersysteem (bijvoorbeeld boezemwateren, kanalen die geen rijkswater zijn, en regionale rivieren en beken). Het 10.000-jaar scenario voor het regionaal systeem is niet beschikbaar.

In het hoofdwatersysteem zijn de buitendijkse gebieden gevoelig voor klimaatverandering. Een stijgende zeespiegel en hogere rivierafvoeren leiden hier tot hogere waterstanden. Hierdoor nemen zowel de omvang als de waterdieptes toe. Voor het regionale systeem is de link met zeespiegelstijging indirecter. Hier is de rivierafvoer maatgevend. De impact van klimaatverandering is hier kleiner dan voor het hoofdwatersysteem.

Het rapport en de webservice zijn gebaseerd op een momentopname van de huidige situatie. Daarom is het van belang dat de onderliggende kaart op vaste momenten wordt geactualiseerd. De onderzoekers stellen voor om jaarlijks te toetsen of de webservice geactualiseerd moet worden.

4 Hoe kunnen verzekeraars het onderzoek interpreteren?

Het onderzoek biedt verzekeraars primair een uniforme en reproduceerbare geografische basis om buitendijkse ligging vast te stellen. Daarmee ontstaat meer consistentie tussen verzekeraars en meer uitlegbaarheid richting klanten. Verzekeraars kunnen de kaart ook als openbare bron gebruiken en klanten hiernaar verwijzen.

Tegelijkertijd benadrukken de onderzoekers dat de kaart niet bedoeld is als absolute juridische waarheid. De classificatie blijft afhankelijk van de kwaliteit van de brondata en periodieke actualisaties. Het kan daarnaast worden beïnvloed door lokale maatwerksituaties. Verzekeraars kunnen de kaart daarom gebruiken als:

- een objectieve referentie;
- een hulpmiddel voor risicobeoordeling;
- een interpretatie van buitendijkse ligging.

Daarnaast laat het onderzoek zien dat “buitendijks” geen uniforme risicocategorie is. Er bestaan grote verschillen tussen het hoofdwatersysteem en het regionaal systeem, diepe versus ondiepe overstromingen, gebieden binnen of buiten de Beleidsregels grote rivieren en locaties met hoge of lage herhalingstijden.

Het onderzoek ondersteunt daarmee een meer risicogedifferentieerde benadering van buitendijkse gebieden. Voor de bruikbaarheid van de kaart op de langere termijn betekent dat deze regelmatig zou moeten worden geactualiseerd.

4.1 Toepassing van de webservice

De webservice is openbaar toegankelijk via <https://buitendijks-waterrisicoprofiel.hkvservices.nl/>. Verzekeraars en andere geïnteresseerden kunnen deze tool gebruiken om per verblijfsobject te bekijken wat de buitendijkse status is, wat de waterdieptes per herhalingstijd zijn en hoe de ligging is ten opzichte van waterbergingsgebieden. In het onderzoek staat een verdere uitleg over hoe de tool te gebruiken. De gebruiker selecteert een locatie op de kaart of voert een locatie in, waarna een gestandaardiseerd overzicht wordt teruggegeven.

4.1.1 Acceptatie

De webservice kan worden gebruikt bij beoordeling van overstromingsrisico's, de controle van buitendijkse ligging, differentiatie tussen het hoofd- en regionale systeem van een object en de beoordeling van huidige en toekomstige waterdieptes. De kaart en webservice zorgen voor een meer uitlegbare acceptatiepraktijk. De webservice is immers openbaar beschikbaar.

4.1.2 Polisvoorwaarden

De service ondersteunt een meer transparante toepassing van polisvoorwaarden. Verzekeraars kunnen duidelijker onderbouwen waarom een locatie als buitendijks geldt. Verder kunnen zij onderscheid maken tussen verschillende typen buitendijkse risico's. Daarnaast kan de webservice helpen bij het beter informeren van klanten over overstromingsrisico's van hun panden. Verzekeraars kunnen overwegen om een verwijzing naar de kaart in de polisvoorwaarden op te nemen. Als er een nieuwe, geactualiseerde versie beschikbaar komt, dan blijft de oude versie (in dit geval versie 2026) bestaan, naast de nieuwe versie.

4.1.3 Schadebehandeling

Bij schadegevallen kan de webservice helpen bij de verificatie van buitendijkse ligging, de interpretatie van het overstromingstype, de onderbouwing van dekking en een consistente behandeling van vergelijkbare claims.

4.1.4 Risicomodellering en portefeuilleanalyse

De landelijke kaart biedt daarnaast mogelijkheden voor portefeuillemonitoring, klimaatadaptatiebeleid, het stimuleren van klimaatadaptatieve maatregelen en scenariostudies voor overstromingen. Omdat de kaart gekoppeld is aan herhalingstijden en waterdieptes, ontstaat een betere, gedetailleerdere basis voor risicodifferentiatie dan een simpele ja/nee-classificatie.

5 Aanbevelingen voor verzekeraars van onderzoekers

Op basis van het onderzoek doen de onderzoekers een aantal duidelijke aanbevelingen voor de verzekeringssector. De onderzoekers geven ook de volgende aanbeveling voor individuele verzekeraars mee:

Neem de uitsluiting van buitendijkse gebieden in heroverweging

In de huidige definitie die veel verzekeraars hanteren in hun opstal- en inboedelpolis staat dat zowel regionale buitendijkse gebieden als buitendijkse gebieden langs het hoofdwatersysteem zijn uitgesloten. Uit het onderzoek blijkt dat overstromingsrisico's in regionale buitendijkse gebieden laag zijn. Zelfs bij grotere herhalingstijden blijven de waterdieptes beperkt. De onderzoekers vragen zich af of, redenerend vanuit overstromingsrisico, het logisch is deze gebieden van dekking uit te sluiten. Schade door extreme neerslag en het overlopen van regionale watersystemen is immers elders doorgaans standaard gedekt. In het hoofdwatersysteem blijft bij een herhalingstijd van 100 jaar 81% van de verblijfsobjecten droog. Daarnaast is bij de waterdieptes geen rekening gehouden met verhoogde drempels, zandzakken of andere adaptatiemaatregelen. Het stimuleren van maatregelen kan schade reduceren. Het is voor zowel het regionaal watersysteem als het hoofdwatersysteem aan de verzekeraar zelf om hier een keuze in te maken.

6 Conclusie

Met de landelijke kaart buitendijks gebied is voor het eerst een consistente, reproduceerbare en landelijke basis beschikbaar gekomen voor de interpretatie van buitendijkse ligging in Nederland. Het onderzoek laat verschillen zien in de overstromingsrisico's in buitendijkse gebieden. Tegelijkertijd laat het onderzoek zien dat de risico's in buitendijkse gebieden langs het regionaal watersysteem zeer beperkt zijn. Het hoofdwatersysteem verschilt behoorlijk per gebied.

Voor verzekeraars biedt de combinatie van landelijke kaart en webservice een belangrijke stap richting meer inzicht in buitendijks gebied. Hierdoor kunnen individuele verzekeraars beter afwegen hoe zij hiermee omgaan in hun acceptatiebeleid en wat dit betekent voor hun polisvoorwaarden en de informatievoorziening aan klanten.

De webservice maakt het mogelijk om deze inzichten praktisch toepasbaar te maken binnen acceptatie- en schadeprocessen en ondersteunt daarmee een toekomstbestendige omgang met overstromingsrisico's door verzekeraars in Nederland.

Colofon

Gebruik (van delen) van de tekst van dit paper is toegestaan mits de bron wordt vermeld.
Dit paper is ook te vinden op de website van het Verbond van Verzekeraars:
www.verzekeraars.nl/klimaat.

Publicatiedatum

Oktober 2026